

4.10.2022

Bulgariens valg bliver afgørende for forholdet til EU og til Rusland

Bulgarerne skal søndag 02/10 til valg for fjerde gang på 18 måneder. Valgresultatet kan få stor betydning for EU's sanktioner mod Rusland, håndhævelsen af retsstatsprincippet og EU's udvidelse.

Skrevet af

Iben Tybjærg Schacke-Barfoed

📞 +45 71 99 29 06

✉️ iben@thinkeuropa.dk

Kaia Fallinge

Europas seneste to valg i Sverige og Italien har set partier med en mere EU-kritisk holdning gå frem. I Bulgarien, hvor der afholdes valg på søndag for fjerde gang på bare 18 måneder, ser man for første gang, siden Bulgarien blev medlem af EU, partier, der taler for landets udmeldelse af NATO og EU.

Valget står groft sagt mellem dem, der vil længere ind i det europæiske samarbejde overfor dem, der vil nærmere Rusland – og så er der det største parti GERB, ledet af den tidligere premierminister Bojko Borisov, der med den bulgarske politolog Ivan Krastevs karakteristik "gerne vil være alles bedste ven og få dem til at tro, at han har taget deres side."

Pro-europæisk regering væltet i juni

På den pro-europæiske side står den tidligere premierminister Kiril Petkov og tidligere finansminister Assen Vassilev i front for anti-korrupsionspartiet 'Vi fortsætter forandringen'. Knap to måneder efter, det blev grundlagt, stormede partiet sidste november ind i parlamentet med hver fjerde stemme.

Petkov har i løbet af foråret stået i spidsen for en porøs firepartiskoalition, men han måtte gå af i juni måned efter at have tabt en mistillidsafstemning i det bulgarske parlament. Petkovs dalende parlamentariske og folkelige støtte kan delvist forklares med hans - i en bulgarsk optik - historisk hårde linje over for Rusland efter invasionen af Ukraine.

Petkov besøgte præsident Zelenskij i Kyiv tilbage i april, blokerede for, at den russiske udenrigsminister Sergej Lavrov kunne flyve til Serbien gennem bulgarsk luftrum i starten af juni måned, og udviste 70 russiske diplomater i løbet af sommeren. Hans parti er nu bagud i de seneste meningsmålinger og står til at få cirka 17 procent af stemmerne, og hans tidligere firepartiskoalition går fra flertal til knap 40 procent af stemmerne.

Støttepartier med tætte bånd til Kreml

På den anden side står en anden tidligere premierminister, Bojko Borisov, som i meningsmålingerne ligger til 26 procent af stemmerne. Hans populistiske konservative parti GERB sad på magten op gennem 2010'erne.

Borisov har i årevis haft korruptionsanklager mod sig (blandt andet for svindel med EU-midler), og blev i marts arresteret for korruption. Han blev dog hurtigt af uklare årsager løsladt igen og går nu til valg som en martyr mod et system, der fører politisk hetz mod ham.

Selvom han sjældent er gået imod beslutninger i EU, vil det næppe - også med den udbredte korruption i Bulgarien, der har været i hele hans regeringsperiode - være en prioritet for Borisov at støtte eksempelvis fratagelse af EU-midler fra Ungarn og Polen for deres manglende overholdelse af retsstatsprincippet.

Borisov mistede sit flertal tilbage i foråret 2021, og han kan derfor være nødt til at finde støtte hos to pro-russiske partier, der lige nu står til at få knap 15 procent af stemmerne. De har lagt en anti-EU og anti-NATO-linje, hvilket er første gang det ses i bulgarsk politik, siden landets indtræden i EU tilbage i 2007.

Nogle af de pro-russiske politikere fra Borisovs støttepartier har endog tætte bånd til Kreml, så hvis Borisov vinder valget og skal basere en regering på de pro-russiske partier, er det uvist, om hans regering ville overleve at godkende forlængelser eller eventuelle nye EU-sanktioner over for Rusland. Hvis historien er en strømpil, vil han selv formentlig støtte, det der kan opnås enighed om i EU, og så bruge sit politiske krudt på at opnå bulgarske undtagelser fra eventuelle nye sanktioner.

Afhængig af Rusland

Bulgarien har kulturelt og historisk tætte bånd til Rusland. Og som den bulgarske politolog og tidligere diplomat Vessela Tjerneva udtrykte det på et webinar hos Tænk tanken Europa i denne uge: "Lige siden den 24. februar er Bulgarien blevet slagmark for en mindre synlig krig - og for mig var det virkelig overraskende at se, hvor meget den offentlige diskurs er blevet gennemtrængt af russisk indflydelse - i energisektoren, i forsvaret og i sikkerhedssektoren."

Inden Ruslands invasion af Ukraine kom 90 procent af den naturgas, Bulgarien købte, fra Rusland. Men Rusland sidder gennem blandt andre Lukoil stadig tungt på olieproduktion i Bulgarien, ligesom Bulgarien er afhængig af russisk teknologi til landets atomkraftværker. Og selvom landet forventes at kunne modtage LNG via en terminal i Grækenland indenfor en overskuelig fremtid, vil prisen være højere.

Da Petkovs (og Polens) regering i foråret nægtede at efterleve Putins krav om at betale for russisk gas i rubler, fik begge lande et brev den 26. april om, at Gazprom

ville standse gasleverancer med øjeblikkelig virkning. Den midlertidige bulgarske regering udpeget af præsident Rumen Radev, der efterfulgte Petkovs regering, har ført en slingrekurs hen over sensommeren i spørgsmålet om, hvorvidt Bulgarien skulle genoptage forhandlinger med Gazprom om gasleverancer, og har nu sparket spørgsmålet videre til den kommende regering.

Hvad Borisov mener om at genoptage forhandlingerne er imidlertid uvist. Selv har han ikke været aktiv i den offentlige debat, men han stod i spidsen for flere gasaftaler med Gazprom i løbet af forrige årti.

Tvivl om opbakning til EU-udvidelse

Også i spørgsmålet om potentiel EU-udvidelse med Nordmakedonien kan Bulgariens valg på søndag spille en afgørende rolle. Tilbage i 2020 nedlagde Bulgarien med Borisov i spidsen veto mod, at Nordmakedonien kunne begynde optagelsesforhandlinger med EU.

I juni måned i år valgte det bulgarske parlament så at ophæve landets veto med betingelser om, at Nordmakedonien blandt andet skal inkludere bulgarere i sin forfatning "på lige fod med andre borgere" og implementere en venskabstraktat tilbage fra 2017.

Petkov var stærk fortaler for at ophæve Bulgariens veto, ligesom Borisov overraskende nok også stemte for at ophæve det veto, som han selv indførte blot få år tidligere. Samtidig ønsker både Borisovs pro-russiske støttepartier og et flertal i befolkningen dog at bevare dette veto.

Hvad kommer Borisov til at gøre, hvis han vælges som Bulgariens næste premierminister; vil han efterleve parlamentets afstemningsresultat fra juni eller derimod sine støttepartiers og befolkningens ønsker?

└ Mudret valgresultat kan svække befolkningens tillid

Disse spørgsmål kan imidlertid ende med at blive hypotetiske, for der er også en reel risiko for, at søndagens valg vil føre til et mudret valgresultat, hvor ingen partier kan samle flertal bag sig i dannelsen af en ny regering, eller en ny regering kan ende lige så skrøbelig som den forrige.

Sker det, vil præsidenten Radev skulle udpege endnu en midlertidig regering, der ikke er demokratisk valgt. Dette vil ikke kun styrke hans magt yderligere, og det vil svække parlamentets legitimitet.

Under alle omstændigheder venter der bulgarerne en svær vinter. Inflationen, næsten 100.000 ukrainske flygtninge og høje energipriser har lagt sig oveni allerede eksisterende udfordringer med korruption, hjerneflugt til Vesteuropa og fattigdom.

Tilliden til deres eget politiske system er lav, og tilliden til EU er splittet. En Eurobarometermåling fra sommeren 2022 viste, at 49 procent af befolkningen har tillid til EU, mens 36 procent ikke har tillid.

Der vil derfor være en forventning både i befolkningen og en ny bulgarsk regering om, at EU evner at finde løsninger på energikrisen, som også udviser solidaritet med lande, der som Bulgarien er meget afhængige af russisk energi.